

Ehdotus oikeusministeriön asetukseksi rikosseuraamuskeskuksen yksiköistä ja vankiloiden kaksikielisiä osastoista**Pääasiallinen sisältö**

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatorakenne muuttuu 1.9.2022 lukien. Organisaatioon perustetaan 11 rikosseuraamuskeskusta, joiden alaisuudessa toimivat yksiköt, joissa varsinainen operatiivinen rangaistusten täytäntöönpano ja tutkintavankeuden toimeenpano tapahtuvat. Ehdotuksen mukaan annettaisiin uusi oikeusministeriön asetus, jossa nämä rikosseuraamuskeskusten yksiköt todettaisiin. Näin ollen jatkossa yksikkö perustettaisiin ja lakkautettaisiin ehdotettua oikeusministeriön asetusta muuttamalla. Ehdotetulla oikeusministeriön asetuksella perustettavia rikosseuraamuskeskuksen yksiköitä ovat yhdyskuntaseuraamustoimistot ja vankilat sekä mahdolliset muut rangaistusten täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa varten perustettavat yksiköt. Koska näissä yksiköissä käytetään merkittävää julkista valtaa, on niistä perusteltua säätää oikeusministeriön asetuksella. Käytännössä ehdotetussa oikeusministeriön asetuksessa lueteltaisiin yhdyskuntaseuraamustoimistot ja vankilat sekä järjestettäisiin ne hallinnollisesti uudella tavalla rikosseuraamuskeskuksittain. Osa nykyisistä yksiköistä nimitettäisiin tässä yhteydessä uudella tavalla.

Vankiloiden kaksikielisistä osastoista on tällä hetkellä säädetty oikeusministeriön asetuksessa Rikosseuraamuslaitoksen kaksikielisistä osastoista (1036/2017). Ehdotetussa uudessa yksiköitä koskevassa oikeusministeriön asetuksessa olisi tarkoituksenmukaista säätää myös vankiloiden kaksikielisistä osastoista. Vankiloiden osastojen kaksikielisyydestä säätäminen sopii yksikkökokonaisuudesta säätämisen yhteyteen. Siihen mitkä osastot ovat kaksikielisiä, ei esitetä muutosta.

1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio muuttuu 1.9.2022 lukien. Muutosta koskeva lainsäädäntö (HE 57/2021 vp, LaVM 1/2022 vp, lait 221–240/2022) on vahvistettu 1.4.2022.

Syyskuun alussa 2022 voimaan tulevassa Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa (221/2022) säädetään Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiosta, tehtävästä ja hallinnosta. Lain 3 §:n 3 momentissa säädetään rikosseuraamuskeskuksista. Rikosseuraamuskeskuksessa on yhdyskuntaseuraamustoimistoja, vankiloita ja muita yksiköitä. Rikosseuraamuskeskuksista ja niiden toimialueista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Edelleen lain 3 momentissa säädetään, että rikosseuraamuskeskuksen yksiköistä annetaan tarkemmat säännökset oikeusministeriön asetuksella.

Rikosseuraamuskeskukset ja niiden toimialueet (11 kpl) on perustettu 1.9.2022 voimaantulevalla valtioneuvoston asetuksella (290/2022). Rikosseuraamuskeskukset toimivat yhden tai useamman maakunnan alueella. Helsinkiin on perustettu oma rikosseuraamuskeskus suuren asiakasmäärän vuoksi. Lappiin puolestaan on perustettu oma ri-

kosseuraamuskeskus alueen laajan koon vuoksi. Lisäksi Hämeenlinnan rikosseuraamuskeskus muodostaa naisten kysymyksiin erikoistuvan osaamiskeskuksen, johon keskitetään naisvankien erityisten palvelutarpeiden kehittäminen. Hämeenlinnan rikosseuraamuskeskus tekee siten koordinoivaa ja osaamisen kehittämistä tukevaa yhteistyötä muiden rikosseuraamuskeskusten ja niiden yksiköiden kanssa.

Rikosseuraamuslaitos on 27.5.2022 tehnyt oikeusministeriölle esityksen rikosseuraamuskeskusten yksikköjaosta. Rikosseuraamuslaitos esittää, että organisaatiomuutoksen jälkeen uusina omina yksiköinä perustettaisiin Huittisten, Ojoisten ja Köyliön vankilat. Lisäksi Kouvolan ja Mikkelin yhdyskuntaseuraamustoimistot toimivat jatkossa Kaakkois-Suomen yhdyskuntaseuraamustoimiston nimellä, Turun ja Porin yhdyskuntaseuraamustoimistot toimivat jatkossa Lounais-Suomen yhdyskuntaseuraamustoimistona, Rovaniemen yhdyskuntaseuraamustoimisto toimii jatkossa Lapin yhdyskuntaseuraamustoimistona ja Vaasan yhdyskuntaseuraamustoimisto Pohjanmaan yhdyskuntaseuraamustoimistona. Esityksessään Rikosseuraamuslaitos on pitänyt tarkoituksenmukaisena, että yksiköistä annettavassa oikeusministeriön asetuksessa säädettäisiin samalla myös vankiloiden kaksikielisistä osastoista.

2 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

Asetusluonnos on ollut lausuntokierroksella xxx-xxx. Lausunnon antoivat.... Tiedot lausuntokierroksesta ovat osoitteessa: xxxxx.

Asetus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastusyksikössä.

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

3.1 Nykytila

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio muodostuu 31.8.2022 saakka keskushallintoyksiköstä sekä kolmesta rikosseuraamusalueesta ja niiden alaisuudessa toimivista yhdyskuntaseuraamustoimistoista ja vankiloissa. Voimassaolevan Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (953/2009) 12 §:n nojalla laitoksen alueista, yksiköistä ja niiden perustamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1739/2015) 4 §:n nojalla oikeusministeriö päättää vankiloiden ja Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja yhdyskuntaseuraamustoimistojen perustamisesta ja lakkauttamisesta 31.8.2022 saakka. Koska oikeustila muuttuu 1.9.2022, on rikosseuraamuskeskuksen yksiköistä jatkossa säädettävä oikeusministeriön asetuksella.

Voimassaolevassa Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa säädetään, että vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimeenpanosta vastaavien yksiköiden poikkeavasta kielellisestä asemasta säädetään kielilaissa (4§). Jatkossa 1.9.2022 lukien vastaava säännös on Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 6 momentissa.

Kielilain (423/2003) 40 §:ssä säädetään, että vankeusrangaistusten täytäntöönpanon ja tutkintavankeuden toimeenpanon tehtävistä vastaavat yksiköt ovat yksikielisesti suomenkielisiä. Kielilain nojalla vankiloiden kaksikielisistä osastoista säädetään oikeusministeriön asetuksessa Rikosseuraamuslaitoksen kaksikielisistä osastoista (1036/2017). Kaksikielinen osasto on Etelä-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluvissa Helsingin vankilassa ja Suomenlinnan vankilassa sekä Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluvissa Turun vankilassa, Käyrän vankilassa ja Vaasan vankilassa. On tarkoituksenmukaista, että ehdotetussa oikeusministeriön asetuksessa säädettäisiin ja todettaisiin myös, jos vankilayksikössä on kaksikielinen osasto.

Lisäksi erikseen oikeusministeriön asetuksella on määritelty ne vankilat, jotka toimivat samalla tutkintavankiloina (oikeusministeriön asetus tutkintavankiloina toimivista vankiloista 341/2017). Sisäministeriön asetuksessa liikkumis- ja oleskelurajoituksista (1104/2013) säädetään vankila-alueita koskevista liikkumis- ja oleskelurajoituksista. Vankilan alueella liikkuminen ja oleskelu edellyttävät asianmukaista lupaa.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetulla oikeusministeriön asetuksella perustettavia rikosseuraamuskeskuksen yksiköitä ovat yhdyskuntaseuraamustoimistot, vankilat taikka rangaistusten täytäntöönpanoa tai tutkintavankeuden toimeenpanoa varten perustettavat muut yksiköt. Tällaisia muita yksiköitä voisivat tulevaisuudessa olla esimerkiksi vanginkuljetuksen, sähköisen valvonnan tai tukipartiotoiminnan järjestämiseen keskittyvät yksiköt, mutta sellaisia ei nyt ehdoteta perustettavaksi. Tukipartiot toimisivat nykyiseen tapaan yhdyskuntaseuraamustoimistojen alaisuudessa ja sähköinen keskusvalvomo puolestaan toimisi suoraan valtakunnallisen operatiivisen vastuualueen alaisuudessa.

Varsinainen operatiivinen rangaistusten täytäntöönpano ja tutkintavankeuden toimeenpano tapahtuvat siten rikosseuraamuskeskusten yksiköissä, yhdyskuntaseuraamustoimistoissa ja vankiloissa. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain 3 §:n 3 momentin nojalla organisaatiouudistuksen voimaan tullessa 1.9.2022 tulisi voimaan myös oikeusministeriön asetus, jossa rikosseuraamuskeskusten yksiköt todetaan. Näin ollen jatkossa yksikkö perustetaan ja lakkautetaan ehdotettua oikeusministeriön asetusta muuttamalla, kun tällä hetkellä voimassaolevan lainsäädännön mukaan oikeusministeriö päättää vankilan ja Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja yhdyskuntaseuraamustoimiston ja muiden yksiköiden perustamisesta ja lakkauttamisesta.

Ehdotetussa oikeusministeriön asetuksessa rikosseuraamuskeskukset luetellaan samassa järjestyksessä, kuin ne luetellaan 1.9.2022 voimaan tulevassa Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Rikosseuraamuskeskuksen yksiköiden on sijaittava rikosseuraamuskeskuksen toimialueella. Ehdotetussa oikeusministeriön asetuksessa perustettavat yksiköt luetellaan rikosseuraamuskeskuksittain. Lisäksi samassa yhteydessä mainittaisiin, jos vankilassa on kaksikielinen osasto. Kaksikielisistä osastoista säätäminen sopii yksikkökokonaisuudesta säätämisen yhteyteen. Siihen mitkä vankiloiden osastot ovat kaksikielisiä, ei esitetä muutosta. Kielellisten oikeuksien toteutuminen turvataan voimassaolevan järjestelmän mukaisesti eikä organisaatiouudistus siten muuta nykyisten yksiköiden asemaa tässä suhteessa.

Yhdyskuntaseuraamustoimistot

Rikosseuraamuslaitoksessa on tällä hetkellä 14 yhdyskuntaseuraamustoimistoa, joista osalla on päätoimipaikan ohella yksi tai useampi sivutoimipaikka. Rikosseuraamuslaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:ssä säädetään rikosseuraamuskeskusten toimialueista. Tästä maantieteellisestä toimialuejaosta johtuen muutamat toimipaikat siirtyisivät organisatorisesti toisen yhdyskuntaseuraamustoimiston alaisuuteen. Yhdyskuntaseuraamustoimistojen nimimuutoksista johtuen yhdyskuntaseuraamustoimistoja olisi jatkossa 12, mutta niiden fyysisten toimipaikkojen lukumäärä ei muutu nykyisestä.

Kielellisten oikeuksien toteutuminen turvataan voimassaolevan järjestelmän mukaisesti eikä organisaatiouudistus siten muuta nykyisten yksiköiden asemaa tässä suhteessa. Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston Kokkolan toimipaikka siirtyisi kuitenkin perustettavaan Pohjanmaan yhdyskuntaseuraamustoimistoon, joka olisi Pohjanmaan ja Keski-Suomen rikosseuraamuskeskuksen yksikkö. Tämä muutos turvaisi nykyistä paremmin perustuslain ja kielilain mukaista oikeutta käyttää asioinnissa ruotsia äidinkielenä ko. alueella Pohjanmaalla. Ruotsia äidinkielenään puhuvia asuu pääosin Uudellamaalla, Pohjanmaan rannikolla sekä Ahvenanmaan ja Turun saaristossa. Turun yhdyskuntaseuraamustoimiston Ahvenanmaan toimipaikka siirtyisi perustettavaan Lounais-Suomen yhdyskuntaseuraamustoimistoon, joka olisi Lounais-Suomen rikosseuraamuskeskuksen yksikkö. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaisesti toimipaikan työkielenä olisi jatkossakin ruotsi. Muut yhdyskuntaseuraamustoimistojen toimipaikkojen siirtymät selostetaan tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Saamen kielilain (1086/2003) mukainen saamelaisten kotiseutualue kuuluu Lapin rikosseuraamuskeskuksen toimialueeseen. Saamelaisten oikeus käyttää saamea turvattaisiin ohjaamalla asia Lapin rikosseuraamuskeskuksessa saamen kielen taitoiselle työntekijälle tai jos sellaista ei ole, järjestämällä maksuton tulkkaus ja asiakirjojen kääntäminen kielilaisissa säädetyin tavoin.

Vankilat

Rikosseuraamuslaitoksessa on tällä hetkellä 26 vankilaa, joista 15 on suljettuja vankiloita ja 11 on avolaitoksia. Vankilat organisoitaisiin hallinnollisesti rikosseuraamuskeskusten maantieteellisen toimialuejaon perusteella muutamin nimimuutoksia. Nykyinen Vanajan vankilan Ojoisten osasto kuuluisi jatkossa Hämeen ja Pirkanmaan rikosseuraamuskeskuksen alaisuuteen Ojoisten vankilana ja Vanajan osasto kuuluisi jatkossa Hämeenlinnan rikosseuraamusalueeseen Vanajan vankilana. Satakunnan vankilan Huittisten osasto ja Köyliön osasto olisivat jatkossa Lounais-Suomen rikosseuraamuskeskukseen kuuluvat erilliset yksiköt Huittisten vankila ja Köyliön vankila. Nimimuutoksista johtuen vankiloita olisi jatkossa 28, vaikka vankiloiden lukumäärä käytännössä ei muutu.

Merkittävä osa naisvangeista sijoitettaisiin Hämeenlinnan rikosseuraamuskeskuksen yksiköihin Hämeenlinnan suljettuun vankilaan ja avolaitoksena toimivaan Vanajan vankilaan. Suurin osa suljettujen vankiloiden naisvankipaikoista on juuri Hämeenlinnan vankilassa (100 paikkaa). Muualla valtakunnassa sijaitsevat suljettujen laitosten naisvankipaikat ovat: Oulun (13 paikkaa), Pyhäselän (17 paikkaa), Turun (36 paikkaa) ja Vaasan vankiloissa (10 paikkaa). Lukumäärät sisältävät myös naistutkintavangeille tarkoitettut paikat. Naispuoliset avolaitosvangit on 30.9.2021 lähtien sijoitettu kahteen avolaitokseen, jotka ovat Kestilän vankila (46 paikkaa) ja Vanajan vankilan Vanajan osasto

(57 paikkaa). Jälkimmäisen nimi olisi jatkossa Vanajan vankila. Kestilän vankila kuuluisi Oulun rikosseuraamuskeskukseen. Hämeenlinnan rikosseuraamuskeskus tekisi koordinoivaa ja osaamisen kehittämiseen liittyvää yhteistyötä muiden rikosseuraamuskeskusten ja niiden vankilayksiköiden kanssa naisvankeihin liittyvissä asioissa.

4 Pääasialliset vaikutukset

Rikosseuraamuslaitoksen rakenneuudistuksen vaikutuksia on käsitelty sitä koskevassa hallituksen esityksessä HE 57/2021 vp.

Ehdotettu oikeusministeriön asetus vaikuttaa ainoastaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan. Asetuksen säännökset koskevat rikosseuraamuskeskusten yksiköiden hallinnollista jakoa. Toiminta jatkuu nykyisissä yksiköissä ja toimipisteissä organisointitavan uudistamisen jälkeen.

5 Lausuntopalaute

Tähän kirjoitetaan saatu lausuntopalaute tiiviisti ja tuodaan esiin se, miten palaute otettiin huomioon asetuksen valmistelussa.

6 Säännöskohtaiset perustelut

1 § Helsingin rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Helsingin vankila on suljettu laitos miehille (321 vankipaikkaa). Helsingin vankilassa on kaksikielinen osasto.

Suomenlinnan vankila on avolaitos miehille (80 paikkaa). Vankila on sopinut toiminnastaan Suomenlinnan hoitokunnan kanssa. Suomenlinnan vankilassa on kaksikielinen osasto.

Helsingin yhdyskuntatoimisto sijaitsee Helsingin Hakaniemessä.

2 § Uudenmaan rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Jokelan vankila on suljettu laitos miesvangeille (84 paikkaa). Vankilaan kuuluu lisäksi sen välittömässä läheisyydessä toimiva avovankilaosasto miehille (40 paikkaa).

Keravan vankila on avolaitos miehille (124 paikkaa).

Vantaan vankila on suljettu laitos, jonka perustehtävänä on tutkintavankeuden toimeenpano ja vankikuljetus (185 paikkaa).

Uudenmaan yhdyskuntaseuraamustoimisto sijaitsee Vantaan Tikkurilassa. Sen toimialueeseen kuuluvat kaikki Uudenmaan kunnat lukuun ottamatta Helsingin kaupunkia (25 kuntaa).

3 § Lounais-Suomen rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Huittisten vankila on miehille tarkoitettu avolaitos (107 paikkaa).

Käyrän vankila on miehille tarkoitettu avolaitos (73 paikkaa). Käyrän vankilassa sijaitsee kaksikielinen osasto.

Köyliön vankila on suljettu laitos miehille (73 paikkaa).

Turun vankila on suljettu laitos miehille ja naisille (255 paikkaa, jakautuen 219 miehille ja 36 naisille). Turun vankilassa sijaitsee kaksikielinen osasto.

Lounais-Suomen yhdyskuntaseuraamustoimiston toimipaikat ovat Turussa, Porissa ja Ahvenanmaalla.

4 § Hämeenlinnan rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Hämeenlinnan vankila on naisille tarkoitettu suljettu laitos (88 paikkaa). Vankilaan kuuluu myös 2-paikkainen perheosasto ja 2-paikkainen nuoriso-osasto.

Vanajan vankila on naisille tarkoitettu avolaitos (57 paikkaa), jossa toimii myös 10-paikkainen perheosasto.

Hämeen yhdyskuntaseuraamustoimiston toimipaikat ovat Hämeenlinnassa ja Lahdessa.

5 § Hämeen ja Pirkanmaan rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Kylmäkosken vankila on suljettu laitos miehille (113 paikkaa).

Ojoisten vankila on miesvangeille tarkoitettu avolaitos (50 vankipaikkaa).

Riihimäen vankila on suljettu laitos miehille (223 paikkaa).

Vilppulan vankila on avolaitos miehille (73 paikkaa).

Tampereen yhdyskuntaseuraamustoimisto sijaitsee Tampereen kaupungin keskustassa.

6 § Kaakkois-Suomen rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Mikkelin vankila on miehille tarkoitettu suljettu laitos (110 paikkaa).

Naarajärven vankila on avolaitos miehille (101 paikkaa).

Sulkavan vankila on avolaitos miehille (48-paikkaa).

Kaakkois-Suomen yhdyskuntaseuraamustoimiston toimipaikat ovat Mikkelissä, Kouvolassa ja Lappeenrannassa.

7 § Pohjois-Savon rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Kuopion vankila on suljettu laitos sekä miehille että naisille (yhteensä 93-paikkaa) ja sen yhteydessä toimii vapauttamisyksikkö (20-paikkaa).

Sukevan vankila on suljettu laitos miehille (181-paikkaa).

Kuopion yhdyskuntaseuraamustoimiston toimipaikat ovat Kuopiossa ja Iisalmessa. Nykyinen Kajaanin toimipaikka siirtyisi Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistoon, joka olisi Oulun rikosseuraamuskeskuksen yksikkö.

8 § Pohjois-Karjalan rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Juuan vankila on miesvangeille tarkoitettu avolaitos (40-paikkaa).

Pyhäselän vankila on miehille tarkoitettu suljettu laitos (87 paikkaa).

Joensuun yhdyskuntaseuraamustoimiston toimipaikka on Joensuun kaupungin keskustassa.

9 § Pohjanmaan ja Keski-Suomen rikosseuraamuskeskus

Jyväskylän vankila on avolaitos miehille (60 paikkaa).

Vaasan vankilaan kuuluu suljettu laitos miehille (49 paikkaa) ja naisille (10 paikkaa) sekä avolaitososasto miehille (12 paikkaa).

Jyväskylän yhdyskuntaseuraamustoimisto sijaitsee samassa kiinteistössä Jyväskylän vankilan kanssa.

Pohjanmaan yhdyskuntaseuraamustoimiston toimipaikat ovat Vaasassa, Seinäjoelle ja Kokkolassa.

10 § Oulun rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Kestilän vankila on 46-paikkainen avolaitos, joka on tarkoitettu vain naisille.

Oulun vankila on suljettu laitos miehille ja naisille, joka toimii myös tutkintavankilana (67 paikkaa miehille ja 13 paikkaa naisille). Lisäksi vankilan yhteydessä toimii vapauttamisyksikkö (12 paikkaa miehille ja 2 paikkaa naisille).

Pelson vankila on suljettu laitos miehille (80 paikkaa).

Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston toimipaikat ovat Oulussa, Kajaanissa ja Kuusamossa. Nykyinen Kokkolan toimipaikka siirtyisi perustettavaan Pohjanmaan yhdyskuntaseuraamustoimistoon, joka olisi Pohjanmaan ja Keski-Suomen rikosseuraamuskeskuksen yksikkö.

11 § Lapin rikosseuraamuskeskuksen yksiköt

Ylitornion vankila on avolaitos miehille (40 paikkaa).

Rovaniemen yhdyskuntaseuraamustoimiston toimipaikat ovat Rovaniemellä ja Kemissä. Nykyinen Kuusamon toimipaikka siirtyisi Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistoon, joka olisi Oulun rikosseuraamuskeskuksen yksikkö.

7 Voimaantulo

Asetus tulisi voimaan organisaatiomuutoksen voimaantullessa 1.9.2022.

8 Esitys

Esitetään, että oikeusministeriö antaisi asetuksen rikosseuraamuskeskuksen yksiköistä ja vankiloiden kaksikielisistä osastoista.